

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.

Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.

This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.

Asiakirjan
päivämäärä on:

20.05.2025

Dokumentet är
daterat:

20.05.2025

The document is
dated:

20.05.2025

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name: Minna Koivula

Pvm / Datum / Date: 20.05.2025

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name: Simo Nurmi

Pvm / Datum / Date: 20.05.2025

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat [Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >](#)

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument [Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >](#)

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) [The signed document follows on the next page >](#)

Eduskunnan talousvaliokunta

(toimitetaan sähköpostitse osoitteeseen TaV@eduskunta.fi)

Viite: Asiantuntijalausuntopyyntö hallituksen esityksestä HE 46/2025 vp.

Energiaviraston asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Eduskunnan talousvaliokunta on 13.5.2025 pyytänyt Energiavirastolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

Energiavirasto kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä ja kunnioittavasti esittää lausuntonaan seuraavaa:

1 Energiaviraston yleiset näkemykset hallituksen esityksestä

Hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta¹ täydentäväksi lainsäädännöksi ehdotetaan säädettäväksi laki eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusista markkinaavalvontaviranomaisten tehtävistä koskien tekoälyasetuksen III liitteessä tarkoitetuilla aloilla käytettäviä suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä. Kyseisiin järjestelmiin ei ole aiemmin kohdistunut markkinaavalvontaa.

Esityksessä on ehdotettu, että Energiavirasto olisi tekoälyasetuksen III liitteen mukainen suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä valvova markkinaavalvontaviranomainen seuraavalla toimialalla: liitteen 2 kohdassa tarkoitetun kriittisen infrastruktuurin osalta, jos tekoälyjärjestelmä on tarkoitettu käytettäväksi turvakomponenttina lämmitys- tai sähköhuollon hallinnassa ja toiminnassa taikka kaasuhuollon hallinnassa ja toiminnassa jakeluverkonhaltijoiden ja siirtoverkonhaltijoiden osalta.

1.1 Tehtävien keskittäminen olisi tehokkain vaihtoehto

Energiavirasto kunnioittavasti esittää harkittavaksi, että sille esityksessä ehdotetut ja edellä kuvatut suuririskisten tekoälyjärjestelmien markkinaavalvontaan liittyvät tehtävät keskitettäisiin yhdelle valvovalle viranomaiselle sen sijaan, että tehtävät hajautettaisiin, ja osin osoitettaisiin myös Energiavirastolle. Toissijaisesti Energiavirasto esittää, että kyseiset tehtävät osoitettaisiin jo olemassa oleville markkinaavalvontaviranomaisille.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1689 tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös).

20.5.2025

Energiavirasto korostaa, että energia-alan asiantuntijuutta on mahdollista jakaa sujuvalla viranomaisyhteistyöllä. Energiavirasto pitää tärkeänä, että ehdotetun lain hajautetussa viranomaismallissa turvataan tiedonvaihto markkina- ja muiden turvallisuutta valvovien viranomaisten kesken.

Energiavirasto pitää myös tärkeänä, että sääntelyä kehitetään tarvittaessa lain täytäntöönpanon myötä saatujen kokemusten perusteella.

Seuraavassa luvussa 2 Energiavirasto tuo esiin seikkoja, jotka Energiavirasto katsoo keskeisimmiksi huomioiksi lakiesityksestä. Virasto pyytää kunnioittavasti, että valiokunta ottaa esitetyt seikat huomioon esityksen käsittelyssä.

2 Energiaviraston huomiot lakiesityksestä

2.1 Tehtävien keskittäminen olisi tehokkain vaihtoehto

Energiavirasto kunnioittavasti esittää harkittavaksi, että sille esityksessä ehdotetut ja suuririskisten tekoälyjärjestelmien markkina- ja valvontaan liittyvät tehtävät keskitettäisiin yhdelle valvovalle viranomaiselle sen sijaan, että tehtävät hajautettaisiin, ja osin osoitettaisiin myös Energiavirastolle. Toissijaisesti Energiavirasto esittää harkittavaksi, että kyseiset Energiavirastolle ehdotetut tehtävät osoitettaisiin jo olemassa oleville markkina- ja valvontaviranomaisille.

Lakiesityksen mukaan Energiavirasto vastaisi suuririskisten tekoälyjärjestelmien markkina- ja valvonnasta ja muista markkina- ja valvontaviranomaisen tehtävistä tekoälyasetuksen mukaisesti tiettyjen energiatoimialan alasektoreiden osalta. Lakiesityksen mukaan Energiavirasto valvoisi edellä mainitulla sektorillaan myös avoimuusvelvoitteiden ja esteettömyysvelvoitteiden noudattamista. Huomionarvioista edellä mainittujen uusien tehtävien lisäksi on, että EU:n kyberkestävyysasetuksen² 52(14) artiklan mukaan, kun on kyse sen soveltamisalaan kuuluvista digitaalisista elementteistä sisältävistä tuotteista, jotka luokitellaan suuririskisiksi tekoälyjärjestelmiksi tekoälyasetuksen 6 artiklan nojalla, tekoälyasetusta varten nimetyt markkina- ja valvontaviranomaiset vastaavat myös kyberkestävyysasetuksen nojalla vaadituista markkina- ja valvontatoimista. Tekoälyasetuksen mukainen markkina- ja valvontaviranomainen vastaisi siten myös tietyltä osin tulevan kyberkestävyysasetuksen mukaisesta markkina- ja valvonnasta.

Energiavirasto ei valvo esimerkiksi sähköturvallisuuteen tai painelaiteturvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä, joihin viraston näkemyksestä nyt esitetyillä tehtävillä voi olla kytkös. Energiavirasto lisäksi nostaa esiin, että jos energiaa tuotetaan ydinvoimalaitoksissa, näiden laitosten ydinturvallisuusvalvontaan liittyviä tehtäviä hoitaa Säteilyturvakeskus STUK. Energiavirasto kunnioittavasti kiinnittää valiokunnan huomiota, että Energiavirasto ei ole ennestään markkina- ja valvontalain mukainen viranomainen. Energiavirastolla ei ole tuotteiden tai hyödykkeiden vaatimuksenmukaisuuteen liittyviä olemassa olevia tehtäviä ja nyt ehdotetut tehtävät merkitsisivät uuden tyyppisen

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2024/2847 digitaalisista elementteistä sisältävien tuotteiden horisontaalisista kyberturvallisuusvaatimuksista ja asetusten (EU) N:o 168/2013 ja (EU) 2019/1020 ja direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta (kyberkestävyysäädös).

20.5.2025

valvontaprosessin luomisen, jolla on kytköksiä ja mahdollisesti jopa päällekkäisyyksiä muiden viranomaisten valvontatehtävien kanssa.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa ja edistää energiamarkkinoita, päästöjen vähentämistä, energiatehokkuutta sekä uusiutuvan energian käyttöä. Energiavirasto valvoo, noudattavatko energia-alan yritykset liiketoiminnassaan kansallisessa tai Euroopan unionin lainsäädännössä säädettyjä velvoitteitaan. Energiavirastolla on olemassa olevia ja on tulossa tehtäviä liittyen energia-alan yritysten kyberturvallisuuden riskienhallinnan valvontaan. Kyseiset tehtävät eivät kuitenkaan ole yksittäisiin tietojärjestelmätuotteisiin liittyvää vaatimustenmukaisuuden valvontaa, mistä tekoälyasetuksen mukaisessa valvonnassa on kyse.

Energiavirasto katsoo perustelluksi, että uudet tehtävät keskitettäisiin yhdelle valvovalle viranomaiselle, jolle turvataan riittävät resurssit ja syvälinen tekoälyosaaminen taikka tehtävät osoitetaan ja resursoidaan niille viranomaisille, joilla on kyseisiin tehtäviin kytköksissä olevia muita vastaavia markkinavalvonnan tehtäviä. Energiavirasto pitää myös tärkeänä, että tekoälyasetuksen kansallisen täytäntöönpanon lähtökohtana on hyödyntää mahdollisimman pitkälle olemassa olevia viranomaisrakenteita. Tekoälyjärjestelmien valvonta on luonteeltaan pitkälti tuoteturvallisuuteen liittyvää valvontaa, mikä ei ole aiemmin kuulunut Energiaviraston tehtäviin. Energiavirastolla ei siten ole aiempaa kokemusta EU:n tuoteturvallisuuslainsäädännön soveltamisesta taikka esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonnasta. Lisäksi tekoälyjärjestelmien valvonta edellyttää hyvin syvällistä erityisosaamista tekoälyteknologioista, minkälaista asiantuntijuutta ei oltane kustannustehokasta tai tosiasiasa edes mahdollista resursoida useammalle eri viranomais taholle.

Energiavirasto ei katso, että tekoälyjärjestelmien valvontaan liittyvien tehtävien keskittäminen tai osoittaminen jollekin toiselle viranomaiselle kuin Energiavirastolle olisi ristiriidassa Energiaviraston olemassa olevien tai tulossa olevien tehtävien kanssa. Energiavirasto lisäksi katsoo, että Energiaviraston energia-alan asiantuntijuutta on mahdollista jakaa tekoälyasetuksen mukaisille markkinavalvontaviranomaisille yhteistyöjärjestelyin.

2.2 Mikäli tehtäviä kuitenkin osoitetaan Energiavirastolle

Mikäli valiokunta edellä esitetystä huolimatta katsoo, että Energiavirasto tulisi nimittää yhdeksi tekoälyasetuksen mukaiseksi markkinavalvontaviranomaiseksi, Energiavirasto korostaa, ettei sillä ole entuudestaan resursseja tekoälyasetuksen täytäntöönpanoon eikä myöskään osaamista tai kokemusta tekoälyjärjestelmien valvonnasta. Edellä lausunnossa mainituin tavoin Energiavirastolla ei myöskään ole kokemusta tuotteiden vaatimuksenmukaisuuden valvonnasta taikka esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonnasta. Energiavirasto toteaa myös, että toimintaa tehostamalla ja säästöillä virasto on jo rahoittamassa monen muun uuden lakisääteisen tehtävän toimeenpanoa, joten sopeuttamalla tai tehostamalla tekoälyasetuksen mukaisten tehtävien resurssointia ei ole mahdollista tehdä. Lisäksi tekoälyjärjestelmien valvonta edellyttäisi virastolta aivan uutta osaamista, mitä sillä ei ennestään ole.

20.5.2025

Energiavirasto toteaa, että tekoälyasetus ja niiden sisältämät lisätehtävät aiheuttavat virastolle lisäkustannuksia, joita ei voida kattaa viraston nykyisillä ja lähivuosina jopa laskevilla määrärahoilla. Energiavirastolle on tullut ja on lähiaikoina tulossa muitakin uusia tehtäviä, joiden hoitamiseksi viraston määrärahoja ei ole läheskään kaikilta osin tarkistettu, mikä jo nykyisellään vaikeuttaa virastolle kuuluvien lakisääteisten tehtävien tarkoituksenmukaista hoitamista. Uudet lisätehtävät ja nykyisten tehtävien laajeneminen ilman määrärahalisäyksiä vaikeuttaisivat tilannetta entisestään.

Energiavirasto korostaa, että kaikki sen tehtävät ovat lakisääteisiä toimeenpanotehtäviä, ja yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta ne perustuvat Suomea velvoittavaan energia- ja ilmastopolitiikan EU-säätelyyn. Virasto ei voi jättää mitään niistä tekemättä ilman, että se laiminlyö sille viranomaisena osoitettujen tehtävien hoitamisen ja Suomi sitä koskevat EU-velvoitteet. Energiavirasto korostaakin, että se ei mitenkään kykene järjestelemään nykyisten lakisääteisten tehtäviensä toimeenpanoa siten, että sille esitettävät uudet lakisääteiset tehtävät saataisiin edes välttävästi toimeenpantua tiedossa olevalla rahoituksella. Tämä johtaa myös tilanteeseen, jossa viraston valvonta- ja edistämistehtävien hoitamiseen käytettävissä olevien resurssien vajeen takia virasto ei enää kaikilta osin voi tarjota sen asiakkaina olevien energia-alan yritysten sekä kuluttajien tarvitsemia lakisääteisiä viranomaispalveluja, eikä myöskään suorittaa tarvittavaa viranomaisvalvontaa yrityksiä kohtaan.

Energiavirasto katsoo, että käsillä olevan hallituksen esityksen myötä virastolle tulevien uusien ja laajenevien tehtävien asianmukainen hoitaminen edellyttääkin niistä aiheutuvien lisäkustannusten huomiointia viraston määrärahoissa vuodesta 2025 alkaen.

Energiavirastolla on pitkä kokemus energia- ja ilmastolainsäädännön toimeenpanosta sekä realistinen näkemys siitä, mitä muuttuvan ja uuden sääntelyn kustannustehokas toimeenpano vaatii. Energiavirasto on arvioinut mahdollisimman realistisesti uusien tehtävien aiheuttamia lisäkustannuksia. Tekoälyasetuksen nojalla valvottavien tekoälyjärjestelmien määrään liittyy edelleen huomattavaa epävarmuutta. Energiavirasto näin ollen korostaa, että valvontaresursseja on syytä arvioida uudelleen valvontatehtävien alkamisen ja tilannekuvan päivittymisen myötä.

Energiavirasto korostaa, että ilman lisäresursseja uusiin tehtäviinsä virasto ei kykene asianmukaisesti toimeenpanemaan ehdotettuja lainsäädännön muutoksia. Tämän seurauksena on, että lainsäätäjän tahtotila jää toimeenpanematta eivätkä säädösten tavoitteet toteudu. Koska nyt kyseessä oleva sääntely perustuu Euroopan unionin sääntelyyn, jäävät myös EU:ssa asetetut Suomea jäsenvaltiona koskevat velvoitteet täyttämättä. Tämä on valitettavaa, kun samaan aikaan kyseessä on myös merkittävistä useita toimialoja koskevista sääntelykokonaisuuksista. Energiaviraston esittämät lisäresurssit ovatkin siis olennainen ja välttämätön osa tätä lainsäädäntökokonaisuutta ja sen toteutumista käytännössä.

Esityksessä lisäksi todetaan, että tekoälyteknologiaan liittyvää erityisosaamista keskistettäisiin Liikenne- ja viestintävirastoon. Energiavirasto kiinnittää valiokunnan huomiota, että Liikenne- ja viestintävirastoon keskistetyllä syvällisellä

20.5.2025

asiantuntijuudella ei voida kuitenkaan korvata markkinavalvontaviranomaisella itsellään olevaa osaamista valvomistaan asioistaan. Vastuu valvonnasta ja tehtävistä on kuitenkin kullakin markkinavalvontaviranomaisella itsellään.

Energiavirasto kohteliaimmin pyytää valiokuntaa varmistamaan, että mikäli virasto nimitetään tekoälyasetuksen mukaiseksi markkinavalvontaviranomaiseksi, ehdotuksen asianmukaisen toimeenpanon varmistamiseksi sen sisältämät uudet ja laajenevat viraston tehtävät huomioitaisiin Energiaviraston määrärahoissa.

Lakiesityksen mukaan Energiavirastolla olisi jaettu toimivalta energia-alalla Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin kanssa. Valvovien viranomaisten välinen toimivallanjako perustuu hallituksen esityksessä (HE 205/2024 vp.) määriteltyyn tehtävänjakoon. Energiavirasto lisäksi kiinnittää valiokunnan huomiota, että tehtävänjako kyseisessä esityksessä Energiaviraston ja Tukesin välillä on päivittynyt.

3 Lopuksi

Energiavirasto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

Energiavirasto kunnioittavasti esittää valiokunnalle harkittavaksi, että sille esityksessä ehdotetut ja edellä kuvatut suuririskisten tekoälyjärjestelmien markkinavalvontaan liittyvät tehtävät keskitettäisiin yhdelle valvovalle viranomaiselle taikka toissijaisesti Energiavirastolle ehdotetut tehtävät osoitettaisiin jo olemassa oleville markkinavalvontaviranomaisille.

Energiavirasto lisäksi korostaa, että lisäresurssit ovat olennainen ja välttämätön osa ehdotetun lain täytäntöönpanolle ja tavoitteiden toteutumiselle.